

Pokyny pro rozhodování o tom, v rámci které jurisdikce by mělo být vedeno trestní stíhání

Ve znění z roku 2016

Pokyny pro rozhodování o tom, v rámci které jurisdikce by mělo být vedeno trestní stíhání

ČÁST I: ÚVODNÍ INFORMACE

V důsledku nárůstu přeshraniční trestné činnosti vzrostl v průběhu let také počet případů, ve kterých bylo podle vnitrostátních právních předpisů několik členských států příslušných k trestnímu stíhání a předložení věci soudu.

Eurojust se v souladu se svým mandátem již od samotného vzniku zabývá otázkou, která jurisdikce je nejvhodnější k trestnímu stíhání v těch přeshraničních případech, ve kterých je možné trestní stíhání zahájit ve dvou či více jurisdikcích nebo ve kterých již bylo ve dvou či více jurisdikcích zahájeno.

Ve snaze předejít kompetenčním sporům, které by mohly vést k porušení zásady *ne bis in idem*, a podpořit jejich řešení a s cílem zajistit, aby v Evropské unii (EU) byly v souvislosti s trestním řízením zavedeny nejúčinnější postupy, Eurojust v roce 2003 vydal pokyny k rozhodování o tom, v rámci které jurisdikce by mělo být vedeno trestní stíhání. Tyto pokyny poukazují na faktory, ke kterým by se v případech zahrnujících více jurisdikcí mělo přihlížet. Od svého přijetí tyto pokyny pomáhaly příslušným vnitrostátním orgánům v určení toho, která jurisdikce je nejvhodnější k vedení trestního stíhání v přeshraničních případech. Jsou rovněž pomůckou pro Eurojust, který může v této otázce radit příslušným vnitrostátním orgánům. Kromě toho byly pokyny od svého zveřejnění využívány některými členskými státy jako základní pomůcka pro vytváření vlastních právních předpisů nebo pokynů.

S přihlédnutím k vývoji, k němuž v rámci EU došlo v oblasti svobody, bezpečnosti a práva, k praktickým zkušenostem, jež Eurojust za více než deset let svého působení získal, a k potřebám, které odborníci při mnoha příležitostech vyjádřili, Eurojust tímto vydává revidované znění svých pokynů.

Vzhledem k tomu, že většina členských států nestanovila kritéria pro určení nejvhodnějšího místa k vedení trestního stíhání v souvislosti s přeshraničními konflikty jurisdikcí, a tudíž neexistuje žádný „horizontální“ právní nástroj EU pro řešení této otázky, uvedené pokyny mají být flexibilním nástrojem, který příslušným orgánům slouží jako vodítko a připomíná jim faktory, které by měly být zohledněny. Poskytují společný výchozí bod, na jehož základě může být učiněno příslušné rozhodnutí. Pokyny nepředstavují závazná pravidla a není jimi dotčeno platné vnitrostátní právo, právo EU a mezinárodní právo.

Pojem „justiční orgány“ v těchto pokynech označuje

soudce, státní zástupce či případné další orgány příslušné podle vnitrostátního práva.

Právní rámec EU

Pokyny přihlížejí k relevantnímu právnímu rámci EU, zejména pak k následujícím předpisům:

- ▶ Rámcové rozhodnutí 2009/948/SVV ze dne 30. listopadu 2009 o předcházení kompetenčním sporům při výkonu pravomoci v trestním řízení a jejich řešení je v současnosti jediným aktem EU, který se na tuto problematiku zaměřuje. Předpokládá mechanismus přímých konzultací mezi příslušnými orgány s cílem dosáhnout účinného řešení a zabránit nepříznivým následkům způsobeným souběžnými řízeními. V úvodních ustanoveních (9. bod úvodní preambule) jsou zmíněny některé relevantní faktory, ke kterým by příslušné orgány měly přihlížet, včetně faktorů uvedených v pokynech Eurojustu z roku 2003.
- ▶ Další právní nástroje v oblasti práva trestního, zejména pak texty vztahující se k určitým druhům trestné činnosti, jako je Rámcové rozhodnutí 2002/475/SVV ze dne 13. června 2002 o boji proti terorismu (článek 9) a Rámcové rozhodnutí 2008/841/SVV ze dne 24. října 2008 o boji proti organizované trestné činnosti (článek 7), obsahují ustanovení zmiňující faktory, k nimž se má za účelem koncentrace řízení v jediném členském státě přihlídnout, jestliže na základě stejných skutečností může vést účinné trestní stíhání více členských států.
- ▶ Eurojustem poskytovaná pomoc, jejímž účelem je podpořit spolupráci a koordinaci mezi vnitrostátními orgány, je mimo jiné upravena v následujících ustanoveních:
 - čl. 85 odst. 1 písm. c) Smlouvy o fungování EU;
 - články 6 a 7 (doporučení a nezávazná stanoviska vydávaná Eurojustem) a čl. 13 odst. 7 (povinnost členských států informovat Eurojust v případech, kdy dochází ke kompetenčním sporům nebo je pravděpodobné, že k nim dojde) Rozhodnutí Rady 2002/187/SVV o zřízení Evropské jednotky pro justiční spolupráci (Eurojust) ve znění Rozhodnutí Rady 2009/426/SVV;
 - článek 12 a body 4., 9., 10. a 14 úvodní preambule Rámcového rozhodnutí 2009/948/SVV; a
 - článek 7 Rámcového rozhodnutí 2008/841/SVV.

ČÁST II: PRAKTICKÉ POKYNY

Hlavní zásady

- ▶ „*Ne bis in idem*“ je základní zásada trestního práva upravená na vnitrostátní úrovni, na úrovni EU a mezinárodní úrovni, podle které by obžalovaný neměl být za stejný trestný čin stíhán více než jednou bez ohledu na to, zda první trestní stíhání vedlo k odsouzení nebo zproštění viny. V prostoru svobody, bezpečnosti a práva v rámci EU jsou hlavními právními zdroji této zásady články 54 až 58 Úmluvy k provedení Schengenské dohody (CISA) a článek 50 Listiny základních práv EU s přihlédnutím k výkladu podle příslušné judikatury Soudního dvora Evropské unie. (Přehled judikatury Soudního dvora týkající se zásady *ne bis in idem* lze najít v dokumentu Eurojustu nazvaném *The principle of ne bis in idem in criminal matters in the case-law of the Court of Justice of the European Union* (Zásada *ne bis in idem* v trestních věcech v judikatuře Soudního dvora Evropské unie)). Tyto pokyny zásadu *ne bis in idem* plně dodržují a jsou s ní v souladu.
- ▶ V souladu s Rámcovým rozhodnutím 2009/948/SVV (12. bod úvodní preambule) tyto pokyny plně podporují myšlenku, že ve společném prostoru svobody, bezpečnosti a práva v rámci EU je třeba zásadu legality, která se uplatňuje v procesním právu několika členských států, považovat za splněnou, pokud trestní stíhání ve věci určitého trestného činu zajistí jakýkoliv členský stát.
- ▶ Každý případ je jedinečný a v důsledku toho by rozhodnutí, která jurisdikce je nejvhodnější k vedení trestního stíhání, mělo vycházet ze skutečností a podstaty každého jednotlivého případu. V nejlepším zájmu spravedlnosti by měly být zohledněny všechny faktory považované za relevantní.
- ▶ Při rozhodování by justiční orgány měly pečlivě a spravedlivě porovnat všechny faktory pro i proti zahájení trestního stíhání v každé jednotlivé jurisdikci.
- ▶ Justiční orgány určí každou jurisdikci, ve které je trestní stíhání nejen možné, ale ve které jsou rovněž reálné předpoklady, že stíhání bude úspěšně zahájeno.
- ▶ Při projednávání řešení těchto případů by justiční orgány měly zkoumat všechny možnosti, které jim stávající mezinárodní úmluvy a nástroje EU nabízejí například v oblasti získávání důkazů ze zahraničí, předávání řízení nebo předávání osob.
- ▶ Rozhodnutí musí být vždy spravedlivé, nezávislé a objektivní a musí přihlížet k Evropské úmluvě o lidských právech a k Listině základních práv

Evropské unie, aby se zajistila ochrana procesních záruk každého obžalovaného nebo potenciálního obžalovaného.

Jak postupovat?

- ▶ Jakmile bude zjištěna existence souběžných řízení, měly by se příslušné orgány zúčastněných členských států navzájem kontaktovat.
- ▶ Příslušným orgánům může v rámci svého mandátu pomáhat Evropská justiční síť (EJN), a to například tak, že usnadní komunikaci a určí a získá údaje o příslušných orgánech, které mají být kontaktovány.
- ▶ V dalším kroku by zúčastněné příslušné orgány měly zahájit spolupráci a koordinaci svého postupu, aby se zabránilo plýtvání zdrojů, zdvojování práce nebo riziku porušení zásady *ne bis in idem*. Ve většině případů se díky dialogu, vzájemné důvěře a koordinaci mezi příslušnými orgány podaří nalézt řešení.
- ▶ Při koordinaci souběžných řízení by příslušné orgány měly zvážit, zda provádět všechna trestní stíhání v rámci jedné jurisdikce, je-li to proveditelné, a přihlédnout k dopadům, které může trestní stíhání některých obžalovaných v jedné jurisdikci mít na trestní stíhání v případné druhé či třetí jurisdikci. Měla by být vynaložena veškerá snaha, aby se předešlo tomu, že jedno trestní stíhání bude mařit trestní stíhání jiné.
- ▶ Rozhodnutí o tom, kde by trestní stíhání mělo probíhat, by mělo být učiněno co nejdříve po zahájení procesu vyšetřování nebo stíhání a po důkladné konzultaci se všemi relevantními orgány v každé jurisdikci.
- ▶ Eurojust má výsadní postavení, které mu umožňuje nabídnout dotčeným orgánům pomoc v jejich snaze o spolupráci a nalezení řešení ve všech předchozích krocích, a dokonce určit ty případy řešené v členských státech, ve kterých by takové konflikty mohly vzniknout (viz níže).

Hlavní faktory

Při rozhodování o tom, která jurisdikce by měla vést trestní stíhání, je třeba zvážit celou řadu faktorů. Konečné rozhodnutí může ovlivnit každý z nich. Priorita a váha, která by měla být přičítána jednotlivým faktorům, se v každém případě bude lišit. K faktorům, které by měly být zvažovány, patří například:

Místní příslušnost Mělo by se vycházet z předběžného předpokladu, že, je-li to možné, trestní stíhání by mělo probíhat v jurisdikci, ve které se většina nebo nejdů-

ležitější část trestné činnosti odehrála nebo ve které byla způsobena většina nebo nejdůležitější část škody. Řádně by tudíž měl být zvážena kvantitativní („většina“) i kvalitativní („nejdůležitější část“) rozměr.

Místo, kde se nacházejí podezřelí či obvinění V souvislosti s tímto faktorem lze zvážit celou řadu prvků, například:

- ▶ místo, kde byl podezřelý či obviněný nalezen;
- ▶ národnost či místo obvyklého pobytu podezřelého či obviněného;
- ▶ možné silné osobní vazby na jeden členský stát nebo jiné významné zájmy podezřelého či obviněného;
- ▶ možnost zajistit předání nebo vydání podezřelého či obviněného do jiné jurisdikce; a
- ▶ možnost předání řízení do jurisdikce, ve které se podezřelý či obviněný nachází.

V situacích, kdy lze identifikovat několik spoluobžalovaných, není relevantní pouze jejich počet, nýbrž také jejich příslušná úloha při spáchání trestného činu a příslušné místo, kde se nacházejí. Opět je důležitý kvantitativní i kvalitativní rozměr. Při hodnocení těchto prvků by se mělo rovněž přihlížet ke všem platným právním nástrojům EU, zejména pak k těm, které se vztahují k zásadě vzájemného uznávání. Jejich uplatnění může ovlivnit posouzení daného faktoru, a tudíž i konečné rozhodnutí o tom, kde vést trestní stíhání. Například při uplatnění Rámcového rozhodnutí o vzájemném uznávání rozsudků, které ukládají trest odnětí svobody (2008/909/SVV) ve spojení s Rámcovým rozhodnutím o evropském zatýkacím rozkazu (2002/584/SVV) se místo, kde se nachází podezřelý či obviněný, může stát kritériem druhořadého významu, neboť v pozdější fázi lze odsouzeného předat do jiného členského státu za účelem výkonu trestu odnětí svobody.

Dostupnost a přípustnost důkazů Justiční orgány mohou vést řízení pouze na základě spolehlivých, důvěryhodných a přípustných důkazů. Je třeba zohlednit místo, kde se důkazy nachází, jejich dostupnost a v příslušné míře i jejich přípustnost a použitelnost před soudem. Mělo by se rovněž přihlídnout k množství a kvalitě důkazů v dotčených členských státech, přestože lze předpokládat, že právní rámec ustavený evropským vyšetřovacím příkazem (směrnice 2014/41/EU) usnadní shromažďování důkazů za hranicemi.

Získávání důkazů od svědků, znalců a obětí

Justiční orgány musí zvážit možnost získávání důkazů od svědků, znalců a obětí, včetně toho, zda v případě potřeby mohou cestovat do jiné jurisdikce za účelem poskytnutí těchto důkazů. Mělo by se rovněž přihlídnout

k možnosti obdržet tyto důkazy písemně nebo jinými prostředky, například na dálku prostřednictvím telefonu nebo videokonference.

Ochrana svědků Justiční orgány by měly vždy usilovat o zajištění, aby svědci nebo osoby, které při trestním stíhání napomáhají, nebyli ohroženi. Při rozhodování o příslušnosti pro účely trestního stíhání by měly být například zváženy faktory jako to, že jedna jurisdikce je schopna nabídnout program ochrany svědků, zatímco jiná jurisdikce takovou možnost nemá.

Zájmy obětí V souladu se Směrnicí 2012/29/EU o právech obětí musí justiční orgány přihlídnout k významným zájmům obětí, včetně jejich ochrany, a k tomu, zda by tyto zájmy byly dotčeny, pokud by trestní stíhání probíhalo spíše v jedné než druhé jurisdikci. Zohledňuje se například možnost obětí domáhat se odškodnění.

Stadium trestního řízení Je třeba zohlednit stadium vývoje trestního řízení v dotčených členských státech. Je-li vyšetřování v jedné jurisdikci již v pokročilé fázi, předání případu do jiné jurisdikce nemusí být vhodné.

Délka řízení Přestože by čas neměl být při rozhodování o tom, v rámci které jurisdikce by mělo být vedeno trestní stíhání, rozhodujícím faktorem, v případě, že jsou ostatní faktory vyvážené, měly by justiční orgány zohlednit, jak dlouho bude trvat, než bude řízení v určité jurisdikci ukončeno (“poskytnout spravedlnost pozdě znamená spravedlnost odepřít”).

Právní požadavky Je třeba zohlednit existující právní rámec, včetně povinností a požadavků stanovených v jednotlivých jurisdikcích, i všechny možné účinky rozhodnutí vést trestní stíhání v určité jurisdikci a potenciální výsledek v jednotlivých jurisdikcích. Justiční orgány by však neměly rozhodnout o vedení trestního stíhání spíše v jedné než druhé jurisdikci pouze pro to, aby bylo možné se vyhnout dodržování určitých právních povinností, které v jedné jurisdikci platí, a v druhé ne.

Pravomoc uložit trest Přestože je třeba zajistit, aby případné dostupné tresty odrážely závažnost trestného činu, který je předmětem trestního stíhání, neměly by justiční orgány usilovat o vedení trestního stíhání v jedné jurisdikci pouze proto, že případné dostupné tresty jsou v této jurisdikci vyšší než v jurisdikci jiné. Obdobně by klíčovým faktorem při rozhodování, v rámci které jurisdikce by mělo být vedeno trestní stíhání, neměla být případně omezená pravomoc soudů v různých jurisdikcích uložit trest.

Výnosy z trestné činnosti Při posuzování prostředků dostupných k zadržení, vymáhání, zabavení a konfiskaci výnosů z trestné činnosti by se mělo přihlížet k příslušným právním nástrojům EU a mezinárodním právním nástrojům a zejména k nástrojům EU o vzá-

jemném uznávání týkajícím se zajištění a konfiskace. Justiční orgány by však neměly rozhodnout o vedení trestního stíhání spíše v jedné než druhé jurisdikci pouze kvůli tomu, že takové stíhání by vedlo k účinnějšímu vymáhání výnosů z trestné činnosti.

Náklady a zdroje Přestože by justiční orgány měly mít na paměti náklady a zdroje, neměly by náklady spojené s trestním stíháním dané věci nebo jejich do-

pad na zdroje státního zastupitelství být faktorem při rozhodování, zda by případ měl být trestně stíhán spíše v jedné než druhé jurisdikci, pokud nejsou všechny ostatní faktory rovnoměrně vyváženy.

Priority členských států Justiční orgány by neměly odmítnout převzít případ za účelem trestního stíhání v jejich jurisdikci z důvodu, že není v jejich členském státě považován za prioritu.

PODPORA POSKYTOVANÁ EUROJUSTEM

- ▶ Kterýkoliv z dotčených justičních orgánů si kdykoliv může vyžádat pomoc od Eurojustu.
- ▶ Eurojust může v rámci svého mandátu a nejlépe již od samého počátku pomáhat se zajištěním předběžných kontaktů a konzultací mezi příslušnými orgány, koordinovat jejich jednání, podpořit a urychlit výměnu informací ve snaze získat úplnou představu o případech, zajistit hladké uplatňování nástrojů justiční spolupráce, vyjasnit vztahy mezi různými částmi zločineckých sítí a přispět k následnému rozhodnutí o tom, v rámci které jurisdikce by mělo být trestní stíhání vedeno. V případech, do kterých Eurojust nebyl dosud zapojen a ve kterých příslušné orgány nedokázaly dosáhnout konsensu ohledně účinného řešení v souvislosti s přímými konzultacemi upravenými v Rámcovém rozhodnutí 2009/948/SVV, předá kterýkoliv příslušný orgán, je-li to vhodné, věc Eurojustu.
- ▶ Díky informacím o případech, kdy došlo ke konfliktům jurisdikcí nebo je pravděpodobné, že k nim dojde, získaným v souladu s Rozhodnutím Rady o Eurojustu od členských států, je Eurojust schopen včas odhalit souběžná řízení a proaktivně poskytnout podporu vnitrostátním orgánům.
- ▶ Na koordinačních schůzkách organizovaných Eurojustem se příslušné orgány dotčených členských států mohou scházet a s podporou národních členů projednávat předmětné otázky. Kromě toho jsou užitečným nástrojem pro předcházení konfliktům jurisdikcí a jejich řešení společné vyšetřovací týmy (SVT), neboť v rámci SVT se příslušné orgány mohou rovněž dohodnout na tom, v rámci které jurisdikce by mělo být trestní stíhání vedeno a pro jaké trestné činy.
- ▶ Mimo to Eurojust může jednat prostřednictvím svých národních členů (jednotlivě nebo společně) nebo jako Kolegium a vydávat doporučení a nezávazná stanoviska vedoucí příslušné orgány k přijetí skutečnosti, že jeden z nich může být v lepším postavení vést vyšetřování nebo trestně stíhat určité činy.

Eurojust, Johan de Wittlaan 9, 2517 JR The Hague, Netherlands
Phone: +31 70 412 5000 - E-mail: info@eurojust.europa.eu - Website: www.eurojust.europa.eu

Print: *Catalogue no.* QP-04-17-737-CS-C • *ISBN* 978-92-9490-203-0 • *doi* 10.2812/06836
PDF: *Catalogue no.* QP-04-17-737-CS-N • *ISBN* 978-92-9490-153-8 • *doi* 10.2812/419167